

POSUDEK VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE Historický ústav FF UHK

Obraz bitvy u Cullodenu z pohledu skotských klanů

Kateřina Kopecká

Bakalářská práce Kateřiny Kopecké si ve svém názvu klade za cíl prezentovat jednu z významných událostí britských dějin a klíčový moment dějin Skotska, jakobitské povstání let 1745-1746, a specificky jeho vyvrcholení v bitvě u Cullodenu, z pohledu skotských klanů. K tomu si coby zdroj chvályhodně volí sérii editovaných pramenů, ať již soudobých, či retrospektivních, z produkce účastníků, sympatizantů, resp. potomků účastníků povstání.

Pokud bychom cíl práce akceptovali v této podobě, tak se jej autorce nepochybně podařilo dosáhnout, neboť svoji pramennou základnu efektivně přetvořila ve víceméně faktografickou naraci jakobitského povstání od začátku vojenského tažení ve Skotsku až po jeho tragický konec z rukou armády vévody z Cumberlandu. Tento přístup však vcelku logicky vytváří naraci pohříchu neúplnou, neboť naprosto jednostrannou – v souladu s prameny je celý děj nahlížen pouze ze skotské strany s akcentem na samotné klany, zatímco druhá strana sporu i historie (Britové) jsou redukováni na pouhý démonický „obraz druhého“. Autorka tak jistě zachycuje ducha své pramenné základny, účelem jejíhož vzniku v podobě edice byla primárně komemorace, ospravedlnění a obhajoba povstání, resp. oslava jeho účastníků a obžaloba Britů.

Takto pojaté vyprávění minulosti však nebylo – navzdory názvu – původním cílem práce; ta směřovala, jak ostatně autorka uvádí v úvodní i závěrečné reflexi své pramenné základny, ke kritické analýze těchto pramenů coby ryze subjektivních textů a odhalení módů, trop a narativních postupů, jimiž konstruují obraz minulosti. Autorka sama uvádí, že cestou k tomu jí měla být konfrontace obrazů zachycených v pramenech s nejnovější odbornou literaturou. S ní je sice seznámena, ale vůbec ji za tímto účelem nevyužívá a z velké části pouze akceptuje tvrzení svých pramenů a přebírá je, resp. je přepisuje do vlastního souhrnného narativu.

Výsledkem je pak prostý popis událostí tak, jak je Skotové sobě i světu během sta let po bitvě u Cullodenu prezentovali, přičemž autorce se z velké části nedaří naplnit vlastní předsevzetí (viz s. 9) a odlišit proces konstruování minulosti od minulosti samé. Výsledkem je řada nepřesností, vyplývajících právě z nekritického přejímání pozice a často možná i jazyka pramenů – ať již se jedná o tvrzení, že

Prestonpans bylo „ohromným vítězstvím“ (pro klany určitě, z obecného hlediska nikoliv), či o přebírání klanové mytologie (obrazy „obrovské oddanosti“, „obrovské hrdosti“, „obrovském bojovém duchu“ statečných horalů v kontrastu ke „kruté palbě“ Britů u Cullodenu (nejsou všichni na bojišti stateční, není každá palba krutá?). Tento problém je nejzjevnější na s. 24 dole, kdy autorka bitvu hodnotí slovy: „Z paměti vychází najevo, že pro nepřátelskou stranu byla spíše ostudou“ porazit nevyzbrojeného, unaveného a zmateného protivníka; málokteré tvrzení je lepším dokladem snahy degradovat protivníka alespoň ex post, a autorka je přitom přebírá v celé jeho subjektivitě, jako by šlo o hodnocení její vlastní, aniž by provedla onu kritickou analýzu, na niž původně cílila. Autorka si tím do jisté míry protiřečí, podobně jako když na jednom místě tvrdí, že „horalé neměli žádnou šanci“ z důvodu protivníkovy technologické převahy, zatímco dále (zřejmě na základě literatury, což však chybně neuvádí) akceptuje, že hlavním viníkem jejich porážky byla nedisciplinovanost a jistá zmatečnost taktiky kontrastující s disciplinovanou lineární taktikou britské pěchoty.

Z formálního hlediska je předložená práce zpracována pečlivě, ovšem s výjimkou začasné neakademického jazyka plného zvláštních formulací a často terminologických nepřesností (kanóny; vazalové; „každý skotský jedinec“; „válka u Prestonpans“. Poněkud rušivé je i nekonzistentní užívání vlastních jmen, především v případě stuartovského pretendenta na skotský trůn (Bonnie Princ Charlie vs. Charles vs. Karel).

Bylo by však chybou práci Kateřiny Kopecké šmahem odmítat jako nezdařenou. Jakkoliv se jí nepodařilo dostat vlastním aspiracím a metodologicky náročným (na bakalářskou práci) ambicím směřujícím k diskurzivní analýze, stále se ve výsledku jedná o poctivé a ve své jednostrannosti vlastně zdařilé vyobrazení tažení roku 1746 a bitvy u Cullodenu tak, jak je vnímali jakobitští povstalci, a to na základě pečlivého studia raritní pramenné základny v podobě dobových či pozdějších edic. Její snahu v tomto kontextu rozhodně oceňuji a práci doporučuji k obhajobě.

V Olomouci dne 2. června 2022

.....

Doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.